

"שעת נעילה" הישג אמנותי וכבוד ללוחמים

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,808, 9 בנובמבר 2020

תקציר: אם לשפוט על-פי ארבעת פרקיה הראשונים, הסדרה "שעת נעילה" מהווה יצירה אמנותית עם דרמה סוחפת המצליחה באמצעות ביום מחושב ומאופק להימנע מגלישה לפולמוס אידאולוגי והמזמינה לספר מחדש את תולדות מלחמת יום הכיפורים כסיפור ניצחון.

הבחירה למקד את סיפור המלחמה הגדולה בחייל הבודד כיחידת הלחימה הקטנה ביותר משותפת לסרטי המלחמה בשני העשורים האחרונים ("להציל את טוראי ראין", "דנקרק", "1917", וכיו"ב). בנוסף למתכונתה האמנותית הפורייה מבטאת בחירה זו את ערכי החברה הליברלית במבטה על הפרט המוקרב בעת מלחמה על מזבח האומה. אולם מעבר לכך, במבט מקצועי על תופעת המלחמה, מדגישה ההתמקדות במולקולה הקטנה עד כמה הופכת המלחמה ברגעיה הקריטיים לתלויה בלחימת האדם הבודד והצוות המצומצם. זו גישה הממשיכה את תיאורו המסעיר של טולסטוי ב *מלחמה ושלום*. בהתבוננות פילוסופית על המלחמה הסביר הסופר הרוסי:

לשם לימוד חוקי ההיסטוריה, עלינו לשנות שינוי גמור את נושא ההסתכלות שלנו. להניח להם למלכים, לשרים ולגנרלים, ולחקור את היסודות הקטנים עד אין סוף, המניעים את ההמונים... לעולם אין המצביא שרוי באותם תנאי ההתחלה של איזה מאורע, אשר מהם אנו מתבוננים תמיד במאורעות. המצביא שרוי תמיד בתוך מערכת מאורעות נעה, באופן שלעולם ובשום רגע איננו יכול לשקול בדעתו את כל ערכו של המאורע המתרחש.

בניגוד לזמרת הגנרלים להציג את המלחמה כתלויה בתבונתם, בתכנונם, ובשליטתם הריכוזית תיארה טולסטוי כתופעה כאוטית. החיילים הפשוטים ומפקדי השדה הזוטרים - באחריותם, בתושייתם, וביוזמתם הם הקובעים בסופו של דבר את תוצאות המלחמה. זו בדיוק נקודת המבט של הסדרה: בהתמקדותה באירועיה הקטנים של המלחמה, בהגשת מעין מצג מיקרוסקופי של האירוע הקטן כמכיל את סיפורה הכולל של התקופה והמלחמה.

חוקרת השואה חנה יבלונקה חקרה את דור ילידי 1948-55 שמצאו עצמם חיילים סדירים בפרוץ מלחמת יום הכיפורים. באחת מתובנותיה תיארה את הדמיון בין מצוקת חוסר האונים של יהודים בשואה למצוקה אליה נקלעו לוחמים צעירים בימיה הראשונים של המלחמה. הבחירה בסיפור הלחימה של שריונאים שמצאו עצמם עם פרוץ המלחמה פרוסים בקו החזית ברמת הגולן במחלקות מבודדות, בשילוב סיפור נפילת

מוצב החרמון, מדגישה את עוצמת המצוקה בלחימה מבודדת בניתוק מוחלט מהמערכת הפוקדת, עד כדי תחושת נטישה. בחטיבה 7, שהושלכה לקרב בעמק הבכא במסגרות גדודיות עם נוכחות פיקודית צמודה ורציפה, היה המצב מבחינה זו שונה לחלוטין - למרות הלחימה הקשה. התמקדות הסדרה במצוקת הבידוד והניתוק אליה נקלעו כוחות קטנים ובדבקותם ההרואית במשימה מביאה לביטוי עילאי את עוצמת ההנעה העצמית, הנחישות, והתושייה של חיילים צעירים, במצבי לחימה שלכאורה יכלו לתת להם את מלוא הצידוק לנסיגה.

הציוות של חיילים פשוטים כמייצגי החברה הישראלית לגווניה אותנטי לחלוטין. כאלה היו החיילים ביחידות השריון ובחטיבת גולני, שלא נמנו על יחידות העילית ההתנדביות אך ביטאו בלחימתם מסירות, מקצועיות, ונאמנות שאין למעלה ממנה. ארבעת הפרקים הראשונים בסדרה מציגים אותם בתיאור הקולנועי הראוי לגבורתם.

במלחמה, בניגוד למשחק כדורגל, הניצחון תלוי לא רק בתוצאת הקרבות אלא אף בסיפור שמספרים עליה. "שעת נעילה" מזמינה לספר מחדש את תולדות מלחמת יום הכיפורים כסיפור ניצחון.

המאמר התפרסם בגיליון נובמבר של ליברל.

** אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*